

6 7

Answer key

Q.P. Code: 51479

(3 Hours)

[Total Marks: 100]

N. B.: All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

All question carry equal marks.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

Figures to the right indicate full marks.

उजविकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Text: Prose and Poetry

Q.1. Translate any two of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे भाषांतर करा.

- a] एक समयं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे। अस्सोसि खो अक्कोसकभारद्वाजो ब्राह्मणो
“भारद्वाजगोतो किर ब्राह्मणो समणस्स गोतमस्स सन्तिके अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो”ति कुपितो अनत्तमनो
येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं असम्भाहि फरुसाहि वाचाहि अक्कोसति परिभासति।
एवं वुत्ते, भगवा अक्कोसकभारद्वाजं ब्राह्मणं एतदवोच-“तं किं मज्जसि, ब्राह्मण, अपि नु खो ते आगच्छन्ति
मित्तामच्चा जातिसालोहिता अतिथियो”ति? “अपेकदा मे, भो गोतम, आगच्छन्ति मित्तामच्चा जातिसालोहिता
अतिथियो”ति। “तं किं मज्जसि, ब्राह्मण, अपि नु तेसं अनुप्पदेसि खादनीयं वा भोजनीयं वा सायनीयं वा”ति?

उत्तर:- एके समयी भगवान राजगृहाच्या वेळुवन कलन्दक निवापात विहार करीत होते. शिवराळ तोंडच्या भारद्वाज ब्राह्मणाने
ऐकले की भारद्वाज गोत्र ब्राह्मण श्रमण गौतमांच्या जवळ घरातून बेघर होऊन प्रव्रजित झाला आहे. क्रुद्ध आणि खिन्न
होऊन, जेथे भगवान होते तेथे आला. येऊन खोट्या -खोट्या गोष्टी सांगून भगवंताना रागावू लागला आणि शिवीगाळी
करू लागला.

तो असे म्हणू लागल्यावर भगवान त्या शिवराळ तोंडाच्या भारद्वाज ब्राह्मणाला म्हणाले, ‘ब्राह्मण, कय तुझ्याकडे
क्रेणी मित्र, सोबती किंवा नातलग, (भाऊ-बंधू) पाहणे म्हणून येतात की नाही?’ “होय गोतमा, कधी -कधी माझे मित्र,
सोबती किंवा नातलग, माझ्याकडे पाहणे म्हणून येत असतात.” ब्राह्मण, कय तू त्यांच्यासाठी खाण्यापिण्याच्या गोष्टी सुद्धा
तयार करून घेत असतोस.

- b] सो एकदा सट्टियोजनिकं मरुकन्तारं पटिपज्जि। तस्मिं कन्तारे सुखुमवालुका मुट्टिना गहिता हत्थे न तिड्ढति,
सूरियुग्गमनतो पट्टाय अङ्गाररासि विय उण्हा होति, न सक्का अक्कमितुं। तस्मा तं पटिपज्जन्ता
दारुदकतिलतण्डुलादीनि सकटेहि आदाय रत्तिमेव गन्त्वा अरुणुग्गमने सकटानि परिवट्टं कत्वा मत्थके मण्डपं
कारेत्वा कालस्सेव आहारकिच्चं निट्टापेत्वा छायाय निसिन्ना दिवसं खेपेत्वा अत्थङ्गते सूरिये सायमासं भुज्जित्वा
भूमिया सीतलाय जाताय सकटानि योजेत्वा गच्छन्ति, समुद्गमनसदिसमेव गमनं होति। थलनियामको नाम लब्धुं
वट्टति, सो तारकसज्जा सत्थं तारेति।

उत्तर:- एकदा असाच विक्रीसाठी माल भरून नेत असता वाटेत त्याला खूप मोठे वाळवंट लागले. वाळवंटातली वाळू इतकी बारीक
आणि मऊ होती की मुठीत धरली तरी बोटांच्या फटीतून ती केव्हाच गळून जाई साठ योजने लांबीचे ते वाळवंट, पण

2

Q.P. Code:

वाटेल पाण्याचे नाव कुठे नव्हते! सूर्य उगवला की लगेच ती चमकती वाळू इतकी तापे, इतकी तापे की वरुनखालून नुसती आग भडकून उठे. वाटसरुला पाऊल पुढे टाकणे मुष्कील पडे. बोधिसत्त्वाने मोठ्या चातुर्याने या वाळवंटातून सहीसलामत बाहेर पडण्याचे ठरवले. त्याच्याजवळ लाकडे, तेल, तांदुळ व पाणी यांचा भरपूर साठा होता. रात्री-प्रवास करायचा आणि पूर्वेला तांबडे फुटते न फुटते तोच तंबू ठोकून सावलीत विश्रांती घ्यायची, सांजावले की जेवणखाण आटपून घ्यायचे आणि तापलेली वाळू जरा थंड झाली की पुढे चालू लागायचे, असा त्याचा क्रम असे. रात्री नक्षत्रांकडे पाहून त्याला आपण कुठल्या दिशेने जायचे ते समजे.

- c] “कथं नु दानि पुच्छेय्यं, पुथू समणब्राह्मणे ।
योहं अज्ज पजानामि, यो अत्थो सम्परायिको ॥
“अत्थायवत मे बुद्धो, वासायाळविमागमा ।
योहं अज्ज पजानामि, यत्थ दिन्नं महप्फलं ॥
“सो अहं विचरिस्सामि, गामा गामं पुरा पुरं ।
नमस्समानो सम्बुद्धं, धम्मस्स च सुधम्मत”न्ति ॥

उत्तर:- 10 . आता मी अन्य श्रमण ब्राह्मणांना पृथक् पृथक् कशाला विचारू? आज मला स्वतः ला पारलौकीक अर्थलाभ म्हणून जो आहे तो समजला .

11 . खरोखरच बुद्ध माझ्या हिता (कल्याणा)साठी, आळविमध्ये माझ्या निवासस्थानात राहायला आले आहेत . आज मी असे जाणतो की, दान कोणाला दिले असता महान फलदायक होते, (हे मला समजले आहे .)

12 . मी गावो-गाव आणि शहरो-शहरी सम्यक सम्बुद्ध आणि त्यांच्या धर्माच्या सुधम्मतेला नमस्कार करित फिरत राहिन .

Q.2. Give reference to context any two of the following: [20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा .

a] “सचे खो उपालि गणनं सिक्खिस्सति, उरस्स दुक्खो भविस्सति ।

उत्तर:- उपालिदारकवत्थु:- ‘जर हा मोजणे (गणित) शिकेल तर ते करीत असता सतत बसल्यामुळे त्याच्या मांड्या दुःखू लागतील.

b] “स्वाहं दिवा हनित्वा पाणिनो, विरतो रत्तिमहोसि सञ्जतो ।

उत्तर:- मिगलुद्धकपेतवत्थु:- मी दिवसा प्राण्यांची हत्या करून सुद्धा रात्री, या प्राणी वधाचा त्याग करून संयमीत जीवन जगू लागलो,

c] उभोपि नयनं देहि, उप्पाटेत्वा वणिब्बके’ ॥

उत्तर:- सिविराजचरिया:- माझ्या दोन्ही डोळ्यांना काढून याचकाला दे .

Q.3. Answer any two of the following: [20]

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा .

A] Fill in the blanks. (रिक्त्या जागा भरा.)

१. इमे खो समणा सक्कपुत्तिया सच्चवादिनो सच्चपटिज्जा । (सच्चवादिनो / समणब्राह्मणे)
२. बोधिसत्तोपि दानादीनि पुज्जानि कत्वा यथाकम्ममेव गतो । (पुज्जानि / उप्पाटेत्वा)
३. सम्मदज्जा विमुत्तस्स, उपसन्तस्स तादिनो ॥ (अविज्जाय / विमुत्तस्स)
४. कथं सु दुक्खमच्चेति, कथं सु परिसुज्झति” ॥ (दुक्खमच्चेति / नमस्समानो)
५. मज्जामि ते अमतमेव केवलं, अधिगच्छन्ति पदं असङ्गत”न्ति ॥ (अमतमेव / वल्लिगत्तो)

3

Q.P. Code:

- B] Complete the verses. (ओळी पूर्ण करा.)
१. 'ठितो अहं, अङ्गुलिमाल, त्वञ्च तिद्वा'ति।
 २. "किं नु खो सो, आनन्द, दारकसद्दो"ति?
 ३. "पवेधमानो पलितसिरो, वल्लिगतो जरातुरो।
 ४. समग्गे सावके पस्से, एसा बुद्धान वन्दना ॥
 ५. "अहं राजगहे रम्मे, रमणीये गिरिब्बजे।

- C] Match the pairs. (जोडया जुळवा)
१. भोजनीयं सायनीयं
 २. कुल पुत्रा
 ३. पुष्पणह समयं
 ४. सिवि राजा
 ५. मुखर जातिको

Q.4. Attempt any two of the following:

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

[20]

A] Conjugate the following verbs as directed in the bracket. (कंसात सांगितल्याप्रमाणे खालील धातू चालवा.)

- मन (भविष्यकाळ- Future Tense)
- मुद (वर्तमान काळ- Present Tense)
- कर (भूतकाळ- Past Tense)

भविष्यकाळ

मन = जाणणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	मनिस्सति	मनिस्सन्ति
मज्झिम पुरिस	मनिस्ससि	मनिस्सथ
उत्तम पुरिस	मनिस्सामि	मनिस्साम

वर्तमानकाळ

मुद = आनंदित होणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	मुदति	मुदन्ति
मज्झिम पुरिस	मुदसि	मुदथ
उत्तम पुरिस	मुदामि	मुदाम

भूतकाळ

कर = करणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	करि, अकरि	करिंसु, करं, अकरिंसु, अकरं
मज्झिम पुरिस	करि, अकरि	करित्थ, अकरित्थ
उत्तम पुरिस	करिं, अकरिं	करिम्ह, अकरिम्ह

4

Q.P. Code:

B] Conjugate the following Moods as directed in the bracket. (कंसात सांगितल्याप्रमाणे खालील धातू अर्थ चालवा.)

- i) गण (आज्ञार्थ- Imperative Mood) ii) रूद (संकेतार्थ- Conditional Mood)
iii) लिख (विद्यर्थ- Potential Mood)

आज्ञार्थ
गण=मोजणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	गणतु	गणन्तु
मज्झिम पुरिस	गणाहि	गणथ
उत्तम पुरिस	गणामि	गणाम

संकेतार्थ
रूद =रडणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	अरोदिस्सा	अरोदिस्सं सु
मज्झिम पुरिस	अरोदिस्से	अरोदिस्सथ
उत्तम पुरिस	अरोदिस्सं	अरोदिस्संम्हा

विद्यर्थ
लिख = लिहणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	लिखे, लिखेय्य	लिखेय्युं, लिखुं
मज्झिम पुरिस	लिखेय्यासि	लिखेय्याथ
उत्तम पुरिस	लिखेय्यामि	लिखेय्याम

C] Read the given passage and answer the questions thereon. (in Pali)

दिलेला उतारा वाचा आणि पालि भाषेतून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1. अतीते कासिरुढे बाराणसियं कासिराजा नाम धम्मेन रज्जं कारेसि। तस्स सोळससहस्सा इत्थियो अहेसुं। तासु एकापि पुत्तं वा धीतरं वा न लभि। नागरा “अम्हाकं रज्जो वंसानुरक्खको एकोपि पुत्तो नत्थी”ति राजङ्गणे सन्निपतित्वा राजानं एवमाहंसु “देव, पुत्तं पत्थेथा”ति। राजा तेसं वचनं सुत्वा सोळससहस्सा इत्थियो “तुम्हे पुत्तं पत्थेथा”ति आणापेसि। ता चन्दादीनं देवतानं आयाचनउपट्टानादीनि कत्वा पत्थेन्तियोपि पुत्तं वा धीतरं वा न लभिसु। अग्गमहेसी पनस्स मदराजधीता चन्दादेवी नाम सीलसम्पन्ना अहोसि। राजा “भद्दे, त्वम्पि पुत्तं पत्थेही”ति आह। सा पुण्णमदिवसे उपोसथं समादियित्वा चूळसयनेनिपन्नाव अत्तनो सीलं आवज्जेत्वा “सचाहं अखण्डसीला इमिना मे सच्चेन पुत्तो उप्पज्जतू”ति सच्चकिरियं अकासि।

(१) अतीते कासिरुढे बाराणसियं कासिराजा कथं रज्जं कारेसि ?

उत्तर:- अतीते कासिरुढे बाराणसियं कासिराजा नाम धम्मेन रज्जं कारेसि।

(२) तस्स कति इत्थियो अहेसुं ? तासु कति इत्थियो पुत्तं वा धीतरं वा न लभि ?

5

Q.P. Code:

उत्तर:- तस्स सोळससहस्सा इत्थियो अहेसुं! तासु एकापि पुत्तं वा धीतरं वा न लभि।

(३) को सीलसम्पन्ना अहोसि?

उत्तर:- अगमहेसी पनस्स महराजधीता चन्दादेवी नाम सीलसम्पन्ना अहोसि।

Q.5. Write short notes on any two:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा .

a] On the basis of 'उपालिदारकवत्थु' Explain in detail the Statement of "सचे खो त्वं, अय्य, पब्बजिस्ससि, एवं मयम्पि ब्बजिस्सामा"ति।

'उपालिदारकवत्थु'च्या आधारे "सचे खो त्वं, अय्य, पब्बजिस्ससि, एवं मयम्पि ब्बजिस्सामा"ति। हे विधान सविस्तर स्पष्ट करा.

b] Summaries in brief 'अङ्गुलिमालो' and explain its importance?

'अङ्गुलिमालो'चा थोडक्यात सारांश लिहा आणि त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा?

c] Write about the teaching of 'आळवकसुत्त.'

'आळवकसुत्ता'च्या शिकवणी विषयी लिहा.

d] Explain the importance of the 'मिगलुद्धकपेतवत्थु.'

'मिगलुद्धकपेतवत्थु'चे महत्त्व स्पष्ट करा.